

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

VISUELE KUNS V1

NOVEMBER 2015

MEMORANDUM

PUNTE: 100

Hierdie memorandum bestaan uit 21 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat met die nasien begin word:

1. Die memorandum bestaan uit AGT vrae. Kandidate moes enige VYF vrae vir 'n totaal van 100 punte beantwoord.
2. Dit is BAIE BELANGRIK dat voorsiening gemaak word vir die kandidate in baie gevalle:
  - Kandidate moet krediet ontvang as hulle hul eie menings en idees in antwoorde gee.
  - Krediet moet ook aan laterale denke gegee word.
  - Argumente en stellings moet goed beredeneer en gemotiveer word deur na spesifieke faktore te verwys.
3. Vrae en onderafdelings van vrae moet duidelik en korrek genommer wees. Kolpunte ('Bullets') dien gewoonlik as riglyne om kandidate te help om hul antwoord te struktureer.
4. Inligting en kunswerke wat in een antwoord bespreek is, mag nie krediet kry as dit in ander antwoorde herhaal word nie, maar kruisverwysings tussen kunswerke is toelaatbaar.
5. Kandidate moet die naam van die kunstenaar en die titel van elke kunswerk noem, waar van toepassing.
6. Kandidate mag beide twee- en driedimensionele kunswerke in enige antwoord bespreek, waar van toepassing.
7. ***Onthou dat baie kandidate hierdie voorbeelde sal bespreek, terwyl hulle dit nog nooit gesien het nie. Nasieners kan daarom nie feitelike, akademiese inligting verwag nie. Hulle moet uit hul eie ervarings, kulture en interpretasies van die kunswerke put, binne die konteks van die vraag. Daarom moet nasieners onbevooroordeeld en buigbaar wees in die nasienproses.***

ALGEMENE INLIGTING VIR NASIENERS

- Hierdie memorandum moet as 'n riglyn vir nasieners sowel as 'n onderrigmiddel dien. Daarom is die memorandum vir sekere vrae in groter diepte behandel sodat die materiaal as onderrigmiddel gebruik kan word. Ander dele van die memorandum kan slegs 'n voorgestelde gids wees.
- **LET WEL:** Nasieners word aangemoedig om kandidate te beloon vir wat hulle weet, eerder as om hulle te straf vir wat hulle nie weet nie.
- Alhoewel die inligting vir die vrae puntsgewys gegee word, moet kandidate in opstel-/paragraafformaat skryf en hul inligting op 'n holistiese wyse bespreek.
- Kandidate moet alle vrae in VOLSINNE of PARAGRAWE beantwoord, volgens die vereistes van elke vraag. Puntsgewyse antwoorde sal nie volpunte behaal nie.

Assessering van kandidate se vermoë om voorbeelde van visuele kultuur te ontleed en daarop te reageer

PRESTASIE-KODE	LEERUITKOMS 4: VISUELEKULTUUR-STUDIES ✓
7 Uitstekend 80–100%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer uitstekende vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon uitstekende vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer uitstekend ontwikkelde skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon buitengewone insig en begrip en gebruik uiteenlopende benaderings.
6 Verdiensielik 70–79%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer 'n goed ontwikkelde vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon uitstekende vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer hoogs ontwikkelde skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon uitstekende insig en begrip.
5 Substansiëel 60–69%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer substansiële vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon substansiële vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer goed ontwikkelde skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n goeie vlak van insig en begrip.
4 Gemiddeld 50–59%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer gemiddelde vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon gemiddelde vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer bedrewe skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n redelik goeie vlak van insig en begrip.
3 Bevredigend 40–49%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer bevredigende vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon bevredigende vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer bevredigende skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n bevredigende vlak van insig en begrip.
2 Elementêr 30–39%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer slegs 'n basiese vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon beperkte vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer basiese skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n elementêre vlak van insig en begrip.
1 Nie behaal nie 0–29%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer 'n geringe of geen vermoë nie om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon uiters beperkte vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer beperkte skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon min of geen begrip of insig nie.

KANDIDATE MOET ENIGE VYF VRAE BEANTWOORD.

Die volgende riglyne moet gevolg word as slegs EEN Kunswerk/Kunstenaar beantwoord word in plaas van TWEE.

6 PUNTE (MAX 3)

8 PUNTE (MAX 5)

10 PUNTE (MAX 6)

12 PUNTE (MAX 7)

14 PUNTE (MAX 8)

20 PUNTE (MAX 12)

As gevolg van kleurverskille in die vraestelle van Provinsie tot Provinsie moet die memorandum aangepas word vir interpretasie omdat spesifieke kleur kopieë verskil.

VRAAG 1: DIE STEM VAN OPKOMENDE KUNSTENAARS

Beide die Franse Post-Impressionis, Paul Cézanne, en die Suid-Afrikaner, Vusi Khumalo, het kunswerke geskep wat vir ons 'n kykie in hul verskillende omgewings gee.

- 1.1 Kandidate moet die kunswerke in FIGUUR 1a en FIGUUR 1b vergelyk deur na die volgende te verwys:

Wanneer die kandidate die vraag beantwoord, moet hulle op 'n vergelykende wyse skryf, eerder as om elke voorbeeld apart te bespreek. As daar geen poging tot 'n vergelyking is nie, moet twee punte afgetrek word

Ooreenskomste tussen die TWEE kunswerke:

Beide kunswerke leen tot die illusie van lae wat oor mekaar gevef is en diepte. Goed gebalanseerde tonale waardes, gebruik van warm kleure en collage.

Verskille: FIGUUR 1a is gevef in olie alhoewel FIGUUR 1b gebruik maak van gemengde media en collage.

Wanneer die kandidate die vraag beantwoord, moet hulle op 'n vergelykende wyse skryf, eerder as om elke voorbeeld apart te bespreek. As daar geen poging tot 'n vergelyking is nie, moet twee punte afgetrek word.

- **Media en tegniek**

FIGURE 1a

In hierdie olieverfskildery beeld die kunstenaar 'n landskap met 'n berg uit waarvan hy verskeie skilderye gemaak het. Hy was 'n sorgvuldige skilder en het elke kwashaal en kleur oorweeg soos hy sy werk opgebou het. Cézanne, die Post-Impressionis, word dikwels na verwys as die vader van Modernisme.

FIGUUR 1b

Die kunstenaar gebruik egte materiaal wat deur die mense wat plakkershutte bou en daarin bly, gebruik. Dit gee 'n dinamiese drie-dimensionaliteit aan die kunswerk. Dit laat die kyker toe om met die werklikheid om te gaan. Materiale is vasgeheg aan die oppervlak/bord en staan uit. Die stukke van sink/metaal en koeldrankblikkies is gebruik om die dakke en oorhange van sommige huise te bou. Klippies en plastiek is ook gebruik en wat 'n ware gevoel daaraan gee. Collage-beelde/-foto's van mense dra ook tot die kunswerk by deur tekstuur en volume te skep. Die verandering in grootte verander die perspektief.

- **Kleur**

FIGUUR 1a

Die kunstenaar het gepraat van sy mosaïekbenadering in skilder waar elke kleur aanpas by die kleur langs dit. Sy kleur is ryk en versadig.

FIGUUR 1b

Die helder primere kleure staan uit en komplementeer mekaar, wat die kunswerk 'n minder bedrukte voorkoms gee as wat die onderwerp suggereer. Tonale variasie kan in die verskillende plakkershutte gesien word in die gebruik van die verskillende bruine en gryse. Alhoewel daar baie bruine en gryse is, skep die stukkies helder kleure 'n vrolike gevoel.

- **Perspektief**

Kan verwys na die leerder se perspektief of idee van perspektief. Dit kan ook verwys word na eenpunt perspektief.

FIGUUR 1a

Die kunstenaar sou koel kleure in die agtergrond geplaas het om na agter te beweeg en warm kleure om na voor te beweeg in die voorgrond, maar sou dan 'n bietjie warm kleure agter plaas en 'n bietjie koue kleure voor. Dit het die ruimte verplat. Hy was 'n formalis wat geïnteresseerd was in die

onderliggende struktuur soos gesien in sy werk. Hy was baie bewus van die twee-dimensionaliteit van die doek en om die werklikheid daarby aan te pas. Sy ruimte word dikwels 'plat' genoem, en alhoewel daar ruimte geskep word, wil die berg vorentoe trek.

FIGUUR 1b

Die kunstenaar het perspektief en diepte verkry deur twee- en drie-dimensionele dele te kombineer. Perspektief is geskep deur die gebruik van oorvleueling en die geboue raak al hoe kleiner na agter. Ruimte word ook aangedui deur die rollende heuwels/berge in die verte. Sosio-politiese omgewing. Benadeelde, arm en besig.

- **Styl**

FIGUUR 1a

Cézanne is 'n Post-Impressionis wat 'n groot invloed op Kubisme gehad het. Kan verwys na Pierneef se landskape van die Drakensberge- geometriese vorme.

FIGUUR 1b

Die kunstenaar gebruik gestileerde vorms en daar is ook 'n dekoratiewe gevoel in die herhaling van vorms en kleure. Die gebruik van werklike materiaal gee aan die beeld 'n egtheid, al is die vorms vereenvoudig en vergroot. Geometriese vorme en samesmelting van kleur.

- **Moontlike boodskap/betekenis**

FIGUUR 1a

Die kunstenaar het meer as 60 skilderye van die berg gemaak. Alhoewel dit sy persoonlike verbintenis met die spesifieke landskap uitbeeld, was hy 'n formalis en geïnteresseerd in die formele kwaliteite van skilder. Daar is geen spesifieke betekenis of boodskap in hierdie werk nie, maar eerder 'n formalistiese ondersoek. Liefde van die natuur.

FIGUUR 1b

Die kunstenaar beeld 'n informele nedersetting uit – iets waarmee Suid-Afrikaners vertrou is en waar gemeenskappe plakkershutte enige plek bou waar hulle grond naby stede en dorpe kan kry. Die kunstenaar kommunikeer die armoede en beknoptheid in die township areas. Die kunstenaar kan oordra dat na twintig jaar van demokrasie daar nog groot ongelykhede is. Die gemengde media/collage beklemtoon die diversiteit van die informele nedersettings wat mense uit diverse agtergronde en kultuur huisves. (10)

1.2 Kandidate moet 'n opstel skryf waarin hulle ten minste TWEE kunswerke insluit wat hulle bestudeer het wat tonele uit die omgewing uitbeeld.

Kandidate se opstel moet die volgende insluit:

- Naam/Name van kunstenaar(s) en titels van werke
- Materiale en tegnieke
- Styl
- Formele elemente
- Komposisie

(10)
[20]

VRAAG 2: SUID-AFRIKAANSE KUNSTENAARS BEÏNVLOED DEUR AFRIKA-EN/OF INHEEMSE KUNSVORMS

Beide Alexis Preller (FIGUUR 2a) en Buyisile Mandini (FIGUUR 2b) toon invloede van verskillende kulture en style in hul kunswerke.

2.1 Kandidate moet 'n kort opstel skryf oor FIGUUR 2a en FIGUUR 2b waarin hulle na die volgende verwys:

- **Onderwerpe/Invloede**

FIGUUR 2a

Die kunswerk beeld 'n toneel uit waar mense in 'n aktiwiteit betrokke is. Die twee sentrale figure lyk na 'n ma en seun (man en vrou) wat op 'n swewende verhoog of platform staan wat bo-oor 'n drywende tapyt is. Die platform vorm 'n tafel met drie tande vir ondersteuning. Die manlike figuur se een voet is nie op die platform nie en dit lyk asof hy beweeg. Die sentrale vroulike/moeder figuur word uitgebeeld met 'n groot sirkel om haar kop soos 'n stralekrans. Dit bevat egter simbole wat verwys na die son en maan. Die moeder figuur is deels geklee met haar borste ontbloot. Die figuur links blyk drywend te wees en lyk asof hy die hooffiguur wegstoot. Heel links is daar 'n klein figuur met 'n perd wat deels agter die drywende figuur is. Op die perd is 'n dieragtige figuur, miskien 'n apie, met 'n klein hoed op sy kop. Aan die regterkant is daar twee drywende figure in kleurvolle gewade wat kyk na die sentrale figuur. Daar is 'n musiekinstrument in die agtergrond.

Preller is deur die Ndebele-stam naby Pretoria beïnvloed. Na 'n besoek aan Egipte het hy Ndebele-motiewe vermeng met hiërogliewe, om 'n nuwe 'stam' te skep. Preller se werk kan as Surrealisties beskryf word weens o.a. die jukstaplasing van verskeie Afrosentriese objekte en motiewe. Hy was ook deur Van Gogh en Paul Gauguin beïnvloed. Afrika maskers en Egiptiese muurskilderye het hom gefassineer. Die poëtiese wêreld van Preller was gevul met tekens en simbole wat hy in sy skilderye geskep het. Dit het 'n unieke identiteit aan Suid-Afrikaanse kuns verleen. Griekse invloede is ook sigbaar in sy werk.

FIGUUR 2b

Die lino-snee beeld 'n sittende vroue figuur uit in die middel van die komposisie met 'n baba op haar skoot. Die naakte baba dra 'n mynhelm en sy enkels is in boeie. Die vrou word uitgebeeld met geraamteagtige hande wat 'n pik in haar linkerhand en 'n weegskaal in haar regterhand vashou. Sy dra tradisionele drag. In die agtergrond blyk daar 'n myn/damwal te wees, weens die insluiting van turbines, kettings, pype en ander meganiese toerusting 'n Masker kom regs in die afdruk voor. Daar is 'n baba in kettings.

Mandini is hoofsaaklik beïnvloed deur Afrika-simbole soos die masker, geometriese vorms van die Nguni-volke se kralewerk en Ndebele-patrone. Hy lewer kommentaar oor sosio-politiese kwessies soos die uitbuiting van mynwerkers, waarskynlik uit ervarings gedurende die stryd teen apartheid.

- **Simbole**

FIGUUR 2a

Die houtplatform met bene gekerf as dieretande kan met die Suid-Afrikaanse erfenis verbind word. Die klere en juwele verwys na die Ndebele-/Afrika-kultuur (Labola- geld vir die bruid).

Daar is ook tekens van Griekse/Indiese en Egiptiese invloede, byvoorbeeld die son en maan as verteenwoordigend van hul gode. Die 'vlagagtige' beeld onder op die drywende vorm kan 'n diervel/Oosterse tapyt verteenwoordig. Indiese (Sari and Dhoti). Rooi kan die huwelik verteenwoordig.

FIGUUR 2b

Die Afrika-masker aan die regterkant kan geestelike rituele/seremonies simboliseer. Dit kan verwys na die afwesige man. Die hooftoisel, kleredrag en krale/gekerfed armband van die vrou is tipies van Afrika. Die pik en helm verteenwoordig die mynbou gemeenskap in Suid-Afrika/Afrika. Die weegskaal kan simbolies wees dat sy haar moontlikhede opweeg. Die baba is blyk vasgevang in dieselfde situasie, aangesien hy geforseer gaan word om ook in die myne te werk as hy groot is. Die stralekrans agter die vrou se kop kan verwys na die Madonna en kind beeld.

- **Formele kunselemente**

FIGUUR 2a

Lyn: Verskillende dekoratiewe lyne word op die figure gebruik om patrone en ritme te skep. Hy gebruik ook lyne om voue en drapering in die klere van die figure te skep.

Vorm: Die herhaling van organiese vorms gesien in die sentrale vroulike figuur se klere, skep etniese patrone. Geometriese vorms kom voor in die platform in die voorgrond.

Kleur: Die gebruik van helder kleure soos perse, bloue, gele, goud en rooie, skep 'n misterieuse atmosfeer. Die gebruik van hierdie helder kleure herinner die kyker aan die invloed van Grieks/Egipties/ Afrika en ander invloede.

FIGURE 2b

Lyn: Teksture en verskillende merke is gebruik om die detail van die menslike figure en objekte te verryk. Patroon word geskep deur die herhaling van verskillende lyne en vorms.

Vorm: Die kunstenaar het beide geometriese en organiese vorms soos sirkels en vierkante gebruik in die klere van die sittende vrou en haar omgewing. Die uitbeelding van industriële objekte soos turbines, 'n weegskaal en 'n pik, skep ook 'n variasie en harmonie aan die hele komposisie.

Kleur: Dit is 'n swart-en-wit druk en die kunstenaar het tonale variasie deur verskillende merke geskep.

Tekstuur: Kruisarsering is sigbaar in die Lino.

- **Styl**

FIGUUR 2a

Die kunswerk is nie naturalisties nie, maar wel figuratief. Daar is invloede van Surrealisme en Symbolisme wat in die drywende figure op die agtergrond gesien word, asook die jukstaplasing van kontrasterende figure.

FIGUUR 2b

Die druk is ekspressionisties, gestileerd en gekenmerk deur die verwringing en vereenvoudiging van die onderwerp.

- **Komposisie**

FIGUUR 2a

Die figure is in die middel geplaas en raak kleiner na agter in die ruimte. Die fokuspunt word geskep deur die vrou in die middel groter as die ander figure te maak. Die harmonie in die komposisie laat die kyker toe om na die kunswerk as 'n geheel te kyk. Sommige van die oorvleuelende figure skep perspektief.

FIGUUR 2b

Die hooffiguur domineer die prentvlak en is effens na regs geplaas. Perspektief word geskep deur die kleiner beelde van masjinerie in die agtergrond. Die komposisie is meer oorvol aan die regterkant.

(10)

2.2 Kandidate moet die werk van enige TWEE kunstenaars bespreek wat hulle bestudeer het, wat deur Afrika- en/of inheemse kunsvorms beïnvloed is.

Gebruik die volgende as 'n riglyn:

- Name van kunstenaars en titels van werke
- Invloede op hul kunswerke
- Beeldgebruik wat met Afrika-/inheemse kunsvorms verband hou
- Gebruik van materiale/media en style
- Inhoud en betekenis

(10)
[20]

VRAAG 3: SOSIO-POLITIEKE KUNS, INSLUITEND WEERSTANDSKUNS VAN DIE 1970's EN 1980's

Die kunstenaar Manfred Zylla is uiters besorg oor die lot van die mensdom en die toekoms van planeet Aarde. Kuns is vir hom 'n instrument vir maatskaplike verandering en nie oor mooi prentjies nie.

3.1 Kandidate moet bespreek hoe Manfred Zylla met FIGUUR 3a houdings teenoor gestremdhede wil verander deur na die volgende te verwys:

- **Formaat/Triptiek**

Die kunswerk bestaan uit drie horisontale formate wat 'n narratief vorm. Die storie word van bo na onder vertel. Daar is 'n sterk gevoel van angst in die manier waarin die figuur in die rolstoel met sy/haar kop wat geboeë afwaarts in sy elmboeë is met die donker ongemaaklike ingeperktheid van die reghoekige oppervlakte.

- **Beeldgebruik**

Die werk bestaan uit drie dele. 'n Persoon in 'n rolstoel word in elke toneel uitgebeeld, maar in verskillende posisies. In die eerste toneel sit die man in die rystoel op 'n sypaadjie voor 'n parkbank op die rand van die grasperk. Sy liggaam is in 'n fetale posisie.

In die tweede toneel is die man se been uitgerek verby sy rystoel terwyl hy sy kop op sy arms rus. Daar is vier figure agter hom aan die linkerkant.

In die laaste toneel is die man verder terug in prentvlak geplaas. Daar is somber figure in die agtergrond. Die misvormde figure in die agtergrond word omlin deur vertikale lyne. Die omgewing is nie spesifiek nie en dit kan 'n wagkamer by 'n hospitaal, stasie, 'n gestig of straattoneel wees.

- **Lyn**

In die eerste toneel lei die diagonale lyne van die paadjie na die fokuspunt. Dit skep ook diepte in die komposisie. Die diagonale lyne van die voorgrond in die ander twee tonele skep ook diepte. Die gebruik van vertikale en horisontale lyne in al drie tonele skep herhaling en kontras.

- **Fokuspunt**

Die geel figuur in die rolstoel is 'n fokuspunt in al drie panele.

- **Ruimte**

Daar kom lynperspektief voor deur die hele werk wat diepte en ruimte skep. Die hooffiguur in die rystoel beslaan die ruimte in drie verskillende wyses, byvoorbeeld in die boonste paneel domineer hy die middelgrond; in die middelpaneel domineer hy die voorgrond en in die onderste een is hy in die agtergrond.

- **Kleur**

Die gebruik van geel word gewoonlik met geluk geassosieer. In hierdie werk kom die geel figuur treurig en alleen voor. Die figuur kontrasteer met die monochromatiese agtergrond. Die verskillende grys toonwaardes in die agtergrond skep 'n somber en bedrukte atmosfeer. Die ligblou van die rolstoel reflekteer en dra by tot die gevoel. Die blink weerkaatsing op die vloer herinner die kyker aan 'n koue, steriele omgewing soos 'n tronk of hospitaal. Deur die gebruik van gloeiende geel Zylla dwing die toeskouer om direk na die figuur te kyk wat mens normaalweg sal ignoreer. In die middelste en onderste rame vertoon die figure meer misvormd as die figuur in geel.

- **Emosionele impak**

Die man in die rystoel kan 'n verlore, gestremde persoon in die samelewing voorstel. Hy word sonder identiteit gewys, aangesien sy gesig verbloem is. Die rystoel is sy veilige omgewing en sekuriteit. Die titel **Untitled (Lost) (Ongetiteld (Verlore))** het 'n dieper betekenis van naamlose mense verlore in die samelewing.

(8)

3.2 Kandidate moet die volgende as 'n riglyn gebruik en 'n opstel skryf waarin hulle die werke van enige TWEE kunstenaars bespreek wat sosio-politiese kwessies aanpak.

- Name van kunstenaars en titels van werke
- Beeldgebruik en simbole gebruik
- Media en tegnieke
- Formele kunselemente
- Inhoud en betekenis

(12)
[20]

VRAAG 4: KUNS, KUNSVLYT EN GEESTELIKE WERKE HOOFSAAKLIK UIT LANDELIKE SUID-AFRIKA

Beide Helen Martins en Credo Mutwa is buitestanderkunstenars ('outsider artists') wat grootskaalse beeldhou-omgewings geskep het om persoonlike geestelike oortuigings uit te beeld.

Helen Martins (FIGUUR 4a) het haar omgewingstukke by haar huis geskep, met die hulp van plaaslike mense soos Koos Malgas. Die werke was die fisiese manifestasie van haar persoonlike visies wat op Bybelse en Oosterse filosofieë gebaseer was. Uile was 'n herhalende tema in haar werk.

Credo Mutwa se skulpturele werk (FIGUUR 4b) weerspieël 'n skeppingsmite, maar verwys ook na die gesin wat om die vuur sit terwyl die ouers rituele en gelowe deur stories onderrig. Groot voëls omring die groep figure.

4.1 Kandidate moet die visuele bronne in FIGUUR 4a en FIGUUR 4b bestudeer en 'n kort opstel skryf deur die volgende te gebruik:

- **Gee 'n kort beskrywing van die kunswerke.**

FIGUUR 4a

Martins het 'n rangskikking van verskillende diere, huisies en menslike figure geskep voor en onder die geboë ingang van bakstene/ sement/ glasmosaïek. Gevleuelde voëlagtige diere sit op ingang. Die menslike figure, diere, fantasie kreature en huise is lukraak in groepe gerangskik asof hulle in aparte gesprekke is.

FIGUUR 4b

Credo Mutwa beeld twee reusagtige groen/blou figure uit. Die een is 'n mitiese manlike kreatuur met drie koppe en die ander 'n vrou omring deur drie kinders. Daar is 'n staande figuur agter die reusagtige manlike figuur wat 'n engel kan verteenwoordig weens sy vlerke. Dit kan ook 'n wag verteenwoordig met 'n spiesagtige wapen. Aan die linkerkant is daar twee Afrika-maskers aan 'n paal geheg. Daar is ook voëlagtige beelde wat die familie beskerm.

- **Hoekom het die kunstenaars hul werke in 'n buite-area geplaas? Kandidate moet redes vir hul antwoord gee.**

Die omgewing raak deel van die kunswerke en die kunstenaars het ten doel gehad dat die kykers aktief met die kunswerke omgaan. Kan deel wees van 'n heiligdom, triomfboogen gedenkteken.

- **Skaal en ruimte**

In **FIGUUR 4a** is daar 'n verwringde skaal van objekte en diere sigbaar wanneer hul met die geboë ingang vergelyk word. Die huise word op 'n kleiner skaal uitgebeeld asof pophuise vir kinders of hondhokke. Die Afrika-menslike torso aan die regterkant is besonder groot in vergelyking met die klein huise. Nkulu beteken groot.

In FIGUUR 4b is die beelde in 'n oop tuin/veld geplaas tussen natuurlike plantegroei en hutte. Die besoekers kan op 'n vreedsame en vrye manier interaksie met die beelde hê. Groot beelde van menslike en dierefigure is tussen die bome geplaas om hul grootte te beklemtoon.

- **Style en tegnieke**

In FIGUUR 4a en 4b het die kunstenaar draad en sement gebruik om die reusagtige, mitiese beelde te skep. Hulle is konfronterend, majestueus en ietwat misties om die teenwoordigheid van bonatuurlike kragte oor te dra. Hulle is simbole van beskerming en hoop. Die interaktiewe aard van die werk is op sy eie terapeuties/helend. FIGUUR 4a is groter as lewensgrootte en gebruik gebreekte glas en mosaiëk.

- **Wat, dink die kandidate, is die funksie van die uile in FIGUUR 4a?**

Die uil in Afrika-kultuur word met die bose en hekserij geassosieer. Dit is 'n roofdier wat klein diere eet, soos kuikens en rotte. Die uil word in ander kulture gesien as 'n simbool van wysheid en in FIGUUR 4a word dit hoër geplaas met gespreide vlerke as 'n simbool van beskerming en leiding. Kan ook as 'n slegte voorteken gesien word.

- **Hoekom, dink die kandidate, word die figure in FIGUUR 4b naak uitgebeeld?**

Histories het Afrika-mense hulself halfnaak uitgebeeld en tevrede met wie hulle is. Credo Mutwa het geglo dat Afrikane nie Westerse maniere van doen moet aanhang nie, maar tradisioneel moet bly en daarom die naak figure. Kan gesien word as 'n teken van gesondheid/voortvarendheid of vrugbaarheid.

- **Hoekom het beide kunstenaars sement in hul werke gebruik? Kandidate moet redes vir hul antwoord gee.**

Aangesien dit buite-beelde is, is sement meer duursaam en maklik om mee te werk om hierdie massiewe struktuur te skep. Sement is ook relatief goedkoop en maklik as boumateriaal verkrygbaar.

(10)

4.2 Kandidate moet ten minste TWEE kunswerke, kunsvlytwerke of geestelike werke vergelyk wat hulle bestudeer het. **As daar geen poging tot 'n vergelyking is nie, moet twee punte afgetrek word**

Hulle moet na die volgende verwys in hul antwoord:

- Naam/Name van kunstenaar(s) of kunsvlytkunstenaar(s) en titels van die kunswerke
- Formele kunselemente
- Materiaal/Materiale en tegniek(e)
- Funksie en/of boodskap

(10)
[20]

VRAAG 5: MULTIMEDIA EN NUWE MEDIA – ALTERNATIEWE, KONTEMPORÊRE EN POPULÊRE KUNSVORMS IN SUID-AFRIKA

Renosters was eens op 'n tyd volop regoor Afrika en Asië. Gedurende 2014 is daar net in Suid-Afrika 1 215 renosters deur wilddiewe doodgemaak met 'n totaal van 334 arrestasies.

- 5.1 Kandidate moet 'n vergelyking skryf waarin hulle FIGUUR 5a en FIGUUR 5b bespreek deur die volgende riglyne te gebruik:

Wanneer die kandidate die vraag beantwoord, moet hulle op 'n vergelykende wyse skryf, eerder as om elke voorbeeld apart te bespreek. As daar geen poging tot 'n vergelyking is nie, moet twee punte afgetrek word.

- **Plasing/Omgewing**

FIGUUR 5a

Die kunstenaar het die beelde van die twee renosters op 'n droewige buitewand in die buitewyke van Sjanghai, China, geskilder. Verwys na die verwaarloosde omgewing.

FIGUUR 5b

Die kunstenaar het 'n renosterbeeldhouwerk geskep en in 'n geslote area/gallery uitgestal. Bedreigde onheilspellende omgewing.

- **Stemming/Atmosfeer**

FIGUUR 5a

Faith 47 is veral bekend as 'n straatkunstenaar, en sy druk haar gevoelens en afsku oor die stroop van renosters in suider-Afrika in haar muurskilderye uit. Sy wou die gees van die Afrika-renosters na Asië neem, aangesien die stroping van renosters hoofsaaklik gedryf word deur medisinale aanvraag van Asiatiese lande.

FIGUUR 5b

Baily het 'n renosterbeeld uit interessante media gemaak; byvoorbeeld plastiekvere, hars, bladgoud en 'n ware renosterskelet. Die beeld gooi 'n skaduwee op die muur. Die ligbron skep 'n oorweldigende verwringde en baie groter skaduwee op die muur. Die skaduwee oorheers die drie-dimensionele beeld en kan skrikwekkend wees.

- **Tegniek**

FIGUUR 5a

Faith 47 gebruik eerder die muur van 'n ou gebou as 'n skilderdoek. Die kunstenaar het verkies om die visuele beelde van die renosters op die gebreke en vervalde muur te skilder, wat die stroping van renosters herbevestig. Die grootte van die skildery het 'n groot impak op die kyker. Dit versier die vaalheid van die stad en betrek meer kykers as in 'n gallery.2-D

FIGUUR 5b

In FIGUUR 5b het die kunstenaar 'n renosterbeeld geskep en dit in 'n gallery uitgestal. Hy het 'n regte skelet van 'n renoster gebruik en twee geveerde plastiekvlerke bygevoeg. Die horing is uit hars gemaak en met bladgoud bedek. 3-D, assemblage, multi-media.
Jukstaposisie in beide.

- **Word die benarde toestand van die renoster in hierdie twee werke oorgedra? Kandidate moet redes gee vir hul antwoord.**

FIGUUR 5a

Faith 47 verryk die mure in stede en beeld 'n universele boodskap van natuurbewaring uit. Die titel veronderstel dat hierdie diere ondiere is wat getem moet word; tog is renosters nie bedoel om getem te word nie. Die ondiere kan ook verwys na die stropers wat soos diere optree net vir die verkryging van die horing. Die ondiere is mak nou dat hulle op die mure geskilder is. Die beelde sal egter verbleik en uiteindelik afwas wat ook verwys na die uitsterwing en tem van die renoster. Die mensdom se verwaarlosing van die kwessie is duidelik sigbaar.

FIGUUR 5b

Baily gebruik 'n ware skelet van 'n renoster en maak die horing van hars wat hy met goudblad bedek. Renosterhoring is die nuwe goud van Suid-Afrika en stropers maak baie geld deur dit te verkoop. Die kunstenaar gebruik plastiekvere om die vlerke te vorm wat die vere van voëls namaak. Plastiek is maklik verkrygbaar, word in groot massa geproduseer en is goedkoop. Die plastiekvere dui daarop dat die renoster goedkoop en maklik vervangbaar is. Dit is egter nie so nie, aangesien hul al hoe meer uitsterf. Die vlerke dui daarop dat die renoster in 'n engel na sy dood verander. Dit kan ook beteken dat vryheid van stroping slegs in die dood is. Die titel: **'As It Is in Heaven'** weerspieël die gebed: *'Our Father Who art in Heaven – Thy will be done, on earth as it is in heaven'* – in die hemel is alles vreedsaam en die kunstenaar gebruik hierdie titel metafories om die lewe van die renoster op aarde te vergelyk met 'n plek van vrede, *soos dit in die hemel is*. Die figuur kan nie van sy skaduwee ontsnap. 'Out of site, out of mind'.

(8)

- 5.2 Kandidate moet 'n opstel skryf waarin hulle die werk van enige TWEE kunstenaars bespreek wat alternatiewe/nuwe media gebruik het.

Hulle moet na die volgende verwys in hul antwoord:

- Name van kunstenaars en titels van werke wat jy bestudeer het
- Beskrywing van die werke
- Media wat gebruik is
- Betekenis/boodskappe
- Hoe breek hierdie kunstenaars weg van die tradisie van tradisionele kuns?

(12)
[20]

VRAAG 6: POST-1994- DEMOKRATIESE IDENTITEIT IN SUID-AFRIKA

Die gebruik van die Lion-vuurhoutjiekassie plaas Varenka Paschke se werk stellig in konteks om 'n Suid-Afrikaanse identiteit uit te beeld.

6.1 Kandidate moet FIGUUR 6 bestudeer en 'n paragraaf skryf waarin hulle die volgende bespreek:

- **Titel**

Die titel '**Safely Matched**' is ironies omdat die vuurhoutjiekassie vuur/vernietiging/gevaar/mag simboliseer, maar die vroulike figuur tree nie in die verwagte manier op nie en blyk om die situasie waarin sy haarself bevind te aanvaar. Die kinderbruid word dikwels geforseer in 'n huiwelik of verhouding waar sy mishandeling ervaar.

- **Lineêre elemente**

Los, sketsagtige lyne word oor die figuur gesien asof die kunstenaar die figuur wou uitwis of beweging wou skep in die figuur. Die vuurhoutjiekassie is omlyn met informele, los lyne wat die meisie beskerm.

- **Kleur**

Die blomme in die agtergrond is uitgevoer in sagte en delikate kleure wat herlei na die kwesbaarheid van die hooffiguur. Tinte van pienk, geel, vleeskleur en bruin word in sagte tone uitgedruk. Baie subtiele blou merke is op haar bene en arms te sien. Die vroulike kleur kan dui op 'n swakker geslag.

- **Oorvleueling van figure/Figure in lae gerangskik**

'n Losse, informele tekening van die figuur is oor die meer soliede geskilderde figuur geplaas. Die oorvleueling skep lae van belangstelling en beweging. Die teken en skilder van die figuur en vuurhoutjiekassie oorvleuel met die agtergrond. Daar is 'n sussende beweging. Die vuurhoutjiekassie oorvleuel die blomme in die agtergrond en gedeelte van die figuur.

- **Gebloemde agtergrond**

'n Patroon van herhalende blomme bedek die agtergrond. Dit lyk soos materiaal wat in 'n meisie se kamer sal voorkom. Dit gee die idee onskuld.

- **Komposisie**

'n Grootsekskaalse vuurhoutjiekassie met 'n leeu op dit is links onder in die kunswerk. Die kassie is oop en die vuurhoutjies kan gesien word. Aan die regterkant is 'n hurkende meisiefiguur. Gesag vs kweesbaarheid. Dit lyk of die meisie wegkyk van die gewaar af.

- **Postuur – betekenis/bodskappe**

Sy is bukkend in 'n fetale houding wat haar kwesbaarheid uitbeeld. Die kunstenaar kommunikeer die gevare waaraan jong meisies blootgestel word weens die wreedheid van die samelewing. Dit kan ook 'n voorkomende boodskap vir veral die jong kyker inhou. Moenie met vuur speel nie. Die vuurhoutjies kan dui daarop dat iemand kan rook. Die kunswerk kan ook 'n seksuele betekenis he.

(8)

- 6.2
- **Is dit 'n uitdrukking van 'n tipiese Suid-Afrikaanse skoolmeisie? Kandidate moet redes gee vir hul antwoord.**
Dit is 'n oop antwoord, maar moet gemotiveer wees.

Kandidate moet, in die vorm van 'n opstel, die werk van enige TWEE relevante Suid-Afrikaanse post-demokratiese kunstenaars bespreek wat hul identiteit ondersoek.

Hulle moet die volgende riglyne gebruik:

- Name van die kunstenaars en titels van die kunswerke
- Onderwerpe/temas
- Media/Tegniese en materiale gebruik
- Formele kunselemente
- Moontlike betekenis

(12)
[20]

VRAAG 7: GESLAGSKWESSIES: MANLIKHEID EN VROULIKHEID

Kontemporêre kunstenaars Berlinde de Bruyckere (FIGUUR 7a) en Nicola Samori (FIGUUR 7a) gaan voort met die tradisie om die menslike vorm in hul werk te gebruik. Hulle raak dikwels manlike/vroulike broosheid/kwesbaarheid aan met onderliggende gevoelens van vrees en angs.

7.1 Kandidate moet FIGUUR 7a en FIGUUR 7b vergelyk en bespreek hoe hierdie kunstenaars menslike broosheid/kwesbaarheid uitgedruk het deur die volgende kriteria te gebruik:

- **Hoe het die gebruik van media die stemming in elke kunswerk beïnvloed?**

FIGUUR 7a

Berlinde de Bruyckere is 'n kontemporêre Belgiese kunstenaar veral bekend vir haar beeldhouwerke in was en ander materiaal. In hierdie werk het sy was gebruik en wol, perdevel en hare daarby ingesluit om die voorkoms van vellose vlees te skep. Daar is iets beide beeldskoon en afstootlik in haar gebruik van media. Dit is beeldskoon in die sensitiwiteit, sagte kleure en fyn modellering. Die verwysing na slagting of vellose vlees skep 'n ontstellende skoonheid. Die figuur skep 'n brose en kwesbare gevoel by die kyker.

FIGUUR 7b

Nicola Samori is 'n kontemporêre Italiaanse skilder. Sy tegniek is op dié van die Ou Meesters gebaseer en hy ondersoek die kwaliteit van olieverf soos deursigtigheid, laag-op-laag-aanwending, ensovoorts. Die gebruik van koper as 'n skilderoppervlak verryk die kleure. Die stemming in hierdie werk is donker en ontstellend.

- **Hoe is die konsep van tradisionele skoonheid verwing?**

FIGUUR 7a

Hierdie werk verwys na 'n lang tradisie van naakte vroulike beelde/figure wat begin is by die Grieke en voortgesit in Westerse kuns. Hierdie beelde het dikwels gehandel met die vrou as 'n simbool van skoonheid. In die werk is die vrou verander in 'n baie uitgeteerde figuur. Dit kan 'n baie ou vrou verteenwoordig, veral met die effek van gekneusde vlees (of die deursigtigheid van ou mense se velle). Die grootste verwinging is die kop wat getransformeer is in 'n reeks hangende vorms. Die kyker is nie seker wat hulle verteenwoordig nie – dit herinner aan boomstompe, boomwortels of menslike/dierlike are. Sommige van die vorms lyk afgesny, terwyl ander in voete en hande eindig. Die figuur is 'n hibried – 'n mengsel van menslike, dierlike en plant elemente. Skoonheid in die werk is in die gebruik van media, eerder as wat dit verteenwoordig.

FIGUUR 7b

Die gesig is die meeste verwing – dit lyk asof dit uitgevee is, veral rondom die oë, om die indruk van 'n blinde figuur te skep. Hierdie effek word na die liggaam oorgedra om 'n vreemde androgene figuur sonder tradisionele skoonheid te skep. Die skoonheid in die werk is in die gebruik van die olieverf en skildertegniek.

- **FIGUUR 7b toon 'n sterk invloed van Barokkuns. Kandidate moet hierdie stelling verduidelik en verwys na enige ander stilistiese invloede in beide werke.**

FIGUUR 7a

Kandidate moet stilistiese invloede staaf deur die korrekte kunsterminologie te gebruik. Daar is verskeie style/kunstenaars/bewegings om te gebruik, soos byvoorbeeld:

- El Greco – die verlenging van die figuur
- Goya – verwringing, kwesbaarheid en emosionele onrus
- Jenny Saville – haar hantering van menslike vlees
- Jane Alexander – gebruik van hibriede

FIGUUR 7b

Die werk roep Barokkuns op en herinner aan die werke van Rembrandt, Caravaggio en ander Barokkunstenaars.

Stilistiese invloede van Barokkuns sluit die volgende in:

- 'n Enkele figuur wat uit die donker agtergrond na die lig kom soos op 'n verhoog
- Chiaroscuro
- Virtuositeit met verf, byvoorbeeld die geel doek, tekstuur van die skaap, ensovoorts.
- Godsdienstige onderwerpe

Ander gestaafde stilistiese invloede, byvoorbeeld Mannerisme.

- **Watter kunswerk, dink die kandidate, gee die beste uitdrukking aan 'n gevoel van broosheid/kwesbaarheid? Hulle moet redes gee vir hul antwoord.**

Kandidate kan enige een van die twee werke kies, maar moet dit met goeie redes motiveer.

FIGUUR 7a

Dit is 'n uitstekende uitbeelding van broosheid en kwesbaarheid. Dit verwys na bejaardheid, slagting en die dood. Die wasmedium is 'n maklike breekbare en gemanipuleerde media.

FIGUUR 7b

Die geïsoleerde, blinde figuur wat in die onbekende in staar; die donker vertes skep kwesbaarheid. Die lam wat sy dra, help om die gevoel van swakheid/hulpeloosheid te versterk en skep godsdienstige ondertone.

(10)

- 7.2 Kandidate moet die werk van enige TWEE kunstenaars bespreek wat hulle bestudeer het, wie se werk geslagskwessies in die samelewing uitbeeld.

Hulle moet die volgende in hul antwoord gebruik:

- Name van kunstenaars en titels van werke
- Uitbeelding van visuele beelde
- Formele kunselemente
- Media en tegnieke
- Boodskappe en betekenis van die kunswerke

(10)
[20]

VRAAG 8: ARGITEKTUUR IN SUID-AFRIKA

Argitekthe oral in die wêreld streef om oplossings vir behuisingprobleme te vind. FIGUUR 8a toon tipiese Suid-Afrikaanse laekostebehuising, terwyl FIGUUR 8b 'n alternatiewe benadering gee.

8.1 Die kandidaat moet na FIGUUR 8a en FIGUUR 8b verwys en die volgende bespreek:

- **Materiale/Estetika**

FIGUUR 8a

Die mure van die huise is gebou met bakstene en glad gepleister met verskillende sementpleisters. Hulle het teëldakke en glasvensters. Hulle is afgewerk met aluminium vensterrame en geute. Die huise is baie karakterloos en is eenvoudige strukture met min estetiese aantrekking vanaf die kontras van die rooi dak, wit geutplanke en geute, asook die kleure van die mure.

FIGUUR 8b

Die huis bestaan uit helder, gekleurde riffelmetaal velle as buite-omhulsel. Dit is 'n sterk struktuur met 'n natuurlike vorm as kern. Dit is duursaam, liggewig en kan maklik verskeep word in 'n kompakte boks om op die ligging te monteer. Die helder kleure van die riffelmetaal panele skep 'n vrolike teenwoordigheid. Die ontwerp maak gebruik van glas om lig te skep. Die argitek het sonpanele gebruik om sonaangedrewe energie op te wek. Olielempes kan op die tafel gesien word as 'n ander vorm van beligting. Die argitek het houtpanele vir beddens en die tafel gebruik. Daar is 'n leer wat na die slaapgedeelte gaan.

- **Hoe is ruimte in FIGUUR 8a en FIGUUR 8b gebruik?**

FIGUUR 8a

Die ruimte is baie beknop met die huise wat so na aan mekaar gebou is. Hulle is ook naby die pad gebou soos gesien aan die sypaadjie.

FIGUUR 8b

Die huis is kompak en daar is meer ruimte vir meubels, byvoorbeeld bed, tafel, banke, ensovoorts. Die eksterieur is eenvoudig en ruimte is beskikbaar dat vir 'n klein tuintjie.

- **As die kandidate 'n Suid-Afrikaanse argitek was, watter volhoubare oplossings sou hulle voorstel om die Suid-Afrikaanse behuisingekrisis op te los?**

Kandidate kan met verskillende idees oor volhoubare oplossings vorendag kom om die tekorte aan huise op te los. Dit is 'n oop vraag.

(6)

8.2 Kandidate moet ten minste TWEE voorbeelde van Suid-Afrikaanse argitektuur wat hul inspirerend vind, bespreek.

Die volgende moet in hul bespreking ingesluit word:

- Name van geboue en argitekte
- Funksies en liggings
- Stilistiese kenmerke/dekoratiewe kenmerke
- Omgewingskwessies
- Gebruik van materiale en bouegnieke

(14)
[20]

TOTAAL: 100